

Aan de leden van de gemeenteraad van Oss

Betreft: Rekenkameronderzoek naar het beleid en de gemeentelijke organisatie bij groei naar 100.000+ inwoners

Geachte leden van de raad,

De rekenkamer gaat starten met een onderzoek naar de schaalvergroting van de gemeente. De gemeente Oss groeit in inwonertal en verwacht binnen 10 jaar de grens van 100.000 inwoners te passeren. Deze schaalvergroting heeft invloed op de gemeentelijke organisatie, sturing en dienstverlening. De toename van complexiteit, bestuurlijke drukte, administratieve lasten en maatschappelijke opgaven vraagt om tijdige en doordachte maatregelen. Sprongsgewijze groei door samenvoeging, zoals in Oss het geval is, is een ander proces dan snelle, autonome groei. Het langjarige proces van de groei van opgaven, ontwikkelingen, en complexiteit waarmee Oss nu in de groei naar een 100.000+ gemeente te maken heeft moet dan ook actief en bewust ter hand worden genomen.

De rekenkamer wil met dit onderzoek nagaan in hoeverre de gemeente adequaat omgaat met deze ontwikkeling, welke visie en strategie wordt gehanteerd en wat dit betekent voor de rol van de gemeenteraad.

Probleemstelling

Groei naar een grotere schaal heeft structurele gevolgen voor het functioneren van een gemeente. Gemeenten die doorgroeien naar 100.000+ inwoners moeten rekening houden met:

- Nieuwe eisen aan organisatie-inrichting, personeel en capaciteit.
- Veranderingen in financiële ruimte en lasten.
- Zwaardere eisen aan informatievoorziening, sturing en governance.
- Toename van complexiteit in digitale ondersteuning, datasturing en technologische toepassingen.
- Toenemende verwachtingen van inwoners ten aanzien van dienstverlening en nabijheid.
- Toenemende verwachtingen van samenwerkingspartners en buurgemeenten ten aanzien van de (sturende) rol van de gemeente bij ontwikkelingen
- Toenemende noodzaak tot bestuurlijke samenwerking (intern, regionaal en landelijk)

Het is voor de raad van belang om inzicht te hebben in hoe het college hiermee omgaat, welke keuzes worden gemaakt, en hoe de raad zijn kaderstellende en controlerende rol invult.

Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te bieden in:

- De visie en strategie van de gemeente op de schaalvergroting en de ontwikkeling hiervan vanaf 2022. Wat zijn de verschillen en verschuivingen die we zien in visie en wat betekent dat voor de strategie.

- De genomen en geplande maatregelen op de terreinen personeel, financiën, informatievoorziening, informatietechnologie, dienstverlening en samenwerking en de relatie daarvan met de visie en de strategie.
- De ontwikkeling van de rol/neming van de gemeente in haar bestuurlijke context
- De wijze waarop de gemeenteraad haar kaderstellende rol en controlerende rol ten aanzien van deze ontwikkeling kan uitoefenen.

Onderzoeksvraag en deelvragen

Hoofdvraag

Hoe bereidt de gemeente Oss zich voor op de groei naar meer dan 100.000 inwoners en in hoeverre zijn de getroffen of voorgenomen maatregelen voldoende doordacht en (be)stuurbaar wat betreft bestuurlijk samenspel, uitvoering (bedrijfsvoering, personeel, informatievoorziening en dienstverlening), samenwerking en financiële positie?

Het onderzoek heeft zowel een beschrijvend als een toetsend karakter. Voor de toetsing gebruiken we 'bestuurskracht' als leidend begrip in het onderzoek en definiëren dat als: *'het vermogen van een overheidsorgaan om zijn opgaven met betrekking tot de wettelijke en autonome taken adequaat uit te voeren en hiervoor in de maatschappelijke en bestuurlijke context de juiste verbindingen aan te gaan'*.¹

Deelvragen

De hoofdvraag is opgedeeld in een aantal deelvragen, die moeten leiden tot de beantwoording van de hoofdvraag. Deze vragen gaan over visie en strategie, personeel en capaciteit, financiële gevolgen, informatievoorziening en sturing, dienstverlening en maatschappelijke effecten en over bestuurlijke samenwerking.

Normenkader (beoordelingskader)

Het normenkader is opgesteld per onderzoeksdeelvraag en betreft de vier dimensies van bestuurskracht: bestuurlijk samenspel, uitvoeringskracht, samenwerkingskracht en financiële kracht.

Aanpak en methoden

De rekenkamer hanteert voor dit onderzoek een combinatie van methoden:

- **Documentanalyse:** gemeentelijke visiedocumenten, organisatieplannen, personeelsstrategieën, P&C-documenten, IT-strategieën, algoritmeregisters (indien beschikbaar), raadsstukken.
- **Interviews:** met sleutelpersonen binnen het college, de ambtelijke organisatie, met de CIO/CTO, de griffie en de gemeenteraad.
- **Case studies:** we kiezen een aantal casussen die we analyseren op de bestuurskracht-indicatoren.

¹ BZK, IPO, VNG, KING en UWV. (2010). Handreiking bestuurskrachtonderzoek.

- **Reflectiegesprekken op bevindingen met college en raad:** in een gesprek reflecteren de gemeenteraad en het college samen op de bevindingen om tot een gezamenlijk beeld te komen.
- **Raadplegen burgerpanel** om te achterhalen wat voor inwoners van Oss belangrijk is bij de voorziene schaalvergroting
- **Analyse informatievoorziening aan de raad:** hoe krijgt de raad zicht op voortgang, risico's en resultaten?

Verwachte opbrengsten

Het onderzoek levert de gemeenteraad:

- Inzicht in de bestuurlijke en organisatorische voortgang op het proces van schaalvergroting.
- Een overzicht van keuzemogelijkheden en handelingsperspectieven voor de raad.
- Adviezen voor het verbeteren van sturing, informatievoorziening en digitale governance.
- Reflectie op publieke waarden, digitale transparantie en gevolgen voor inwoners.

Planning

Voor dit onderzoek zullen we de collegeleden van het huidige college bevragen. Ook zullen we proberen raadsleden of een vertegenwoordiging van iedere fractie nog voor de verkiezingen te spreken over dit thema. Wij realiseren ons dat gezien de drukke periode die op u afkomt de ruimte daarvoor beperkt is.

Wij verwachten u het onderzoeksrapport in het derde kwartaal van 2026 te kunnen aanbieden.

Januari, 2026

5.1.2e

A large grey rectangular box redacts the content of the page below the '5.1.2e' heading.

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	3